

ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

-обавезна садржина- свака рубрика мора бити попуњена

(сви подаци уписују се у одговарајућу рубрику, а назив и место рубрике не могу се мењати или изоставити)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију: Дана 26. фебруара 2018. године на 40. седници, Наставно-научно веће Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду, именовало је Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Маје Мијатов, под насловом „Заступљени типови етичке климе у хотелима Копаоника и њихов утицај на пословне перформансе“.</p> <p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>др Ивана Блешћ, ванредни професор, уже научна област: Хотелијерство, 05.07.2015. године, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Универзитет у Новом Саду, председник.</p> <p>др Александра Драгин, ванредни професор, уже научна област: Туризам, 12.09.2013. године, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Универзитет у Новом Саду, ментор.</p> <p>др Лукреција Ђери, ванредни професор, уже научна област: Туризам, 01.07.2013. године, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Универзитет у Новом Саду, члан.</p> <p>др Тамара Јовановић, доцент, уже научна област: Психологија, 18.02.2015. године, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Универзитет у Новом Саду, члан.</p> <p>др Лепосава Грубић-Нешић, редовни професор, уже научна област: Људски ресурси и комуникација, 08.07.2015. године, Факултет техничких наука, Катедра за производне системе, организацију и менаџмент, Универзитет у Новом Саду, члан.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Маја, Бошко, Мијатов</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 16.05.1989., Зрењанин, Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив: Природно-математички факултет, Мастер академске студије менаџмента (модул Туризам), Мастер менаџер (модул Туризам)</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: Година 2013., Доктор наука – Геонауке (туризам)</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Природно-математички факултет, „Могућности за развој спортско-рекреативног туризма на језерима територије Града Зрењанина“, Туризам, 02.07.2013. године</p>
<p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Менаџмент (модул Туризам)</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: „Заступљени типови етичке климе у хотелима Копаоника и њихов утицај на пословне перформансе“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са знаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација Маје Мијатов садржи 290 страна, укључујући 19 поглавља, 1.079 референци (са 19 веб-сајтова), 9 слика, 24 табеле, 1 мапу, 47 графикона, 2 схеме и 2 групе прилога.

Поред **Предговора** и **Кључне документацијске информације**, као издвојених делова у раду, докторска дисертација садржи укупно 19 поглавља. Поглавља означавају следеће целине: 1. **Увод** (4 стране), 2. **Дефинисање проблематике и предмета истраживања** (1 страна), 3. **Копаоник, центар зимског туризма Србије** (9 страна), 4. **Циљ и задаци истраживања** (2 стране), 5. **Важност људских ресурса у туризму** (3 стране), 6. **Организациона култура, клима и доминантне вредности** (2 стране), 7. **Пословна етика** (7 страна), 8. **Етички кодекси** (4 стране), 9. **Етичка клима** (32 стране), 10. **Друштвено одговорно пословање** (13 страна), 11. **Пословна етика и друштвено одговорно пословање у туризму Србије** (5 страна), 12. **Пословне перформансе** (24 стране), 13. **Методологија истраживања** (12 страна), 14. **Приказ резултата истраживања** (53 стране), 15. **Дискусија** (44 стране), 16. **Закључак** (4 стране), 17. **Литература и извори података** (51 страна), 18. **Прилог** (9 страна) и 19. **Биографија** (1 страна).

У **Уводу** су образложене потребе за спровођењем истраживања и истакнуте су основне претпоставке на којима се истраживање базира (**5-8. стр.**).

У **Другом** поглављу је истакнута основна проблематика истраживања, заједно са дефинисањем предмета истраживања и значаја истраживања за теорију и праксу (**9. стр.**).

У **Трећем** поглављу је детаљније објашњен простор у оквиру ког је истраживање спроведено, укључујући дефинисање туристичко-географског положаја Копаоника, природних и антропогених услова за развој туризма, тренутног стања туризма на Копаонику, изграђености смештајно-угоститељских капацитета, карактеристика пословања планинског типа хотела и потреба за ангажовањем радне снаге (**10-18. стр.**).

У оквиру **Четвртог** поглавља су дефинисани циљ и задаци истраживања, упоредо са додатним појашњењем значаја које истраживање може имати у пракси (**19-20. стр.**).

Петом поглављу указује на важност коју људски ресурси имају у туристичкој делатности, укључујући и указивање пажње на сезоналност пословања, као карактеристике туристичког сектора која се може одразити на квалитет рада људских ресурса у оквиру ове делатности (**21-23. стр.**).

Шестом поглављу указује на то да је за остваривање квалитета рада људских ресурса потребно успоставити адекватну организациону културу и организациону климу, заједно са успостављањем адекватних доминантних вредности у пословном окружењу (**24-25. стр.**).

У оквиру **Седмог** поглавља се указује на значај пословне етике, услед чињенице да менаџмент може имати већу контролу над радним окружењем, управо кроз примену пословне етике. Тако је, у оквиру овог поглавља, најпре дефинисана пословна етика, а затим је указано на специфичности у примени пословне етике у туризму. Такође, указано је на уобичајене аспекте истраживања пословне етике у туризму, најчешће дефинисане кроз едукацију о етици и развијање свести о етичким питањима, затим кроз утицај етике на доношење пословних одлука, заједно са указивањем на специфичности пословне етике у склопу малих и средњих предузећа и освртом на карактеристике утицаја места у ком се послује (**26-32. стр.**).

Осмо поглавље указује на значај етичког кодекса, као најчешће заступљеног нормативног система којим организација утиче на обликовање и усмеравање понашања својих запослених, чиме настоји да ограничи могућност појаве неетичких поступака у оквиру свог пословног окружења. Поред дефинисања етичког кодекса, указано је на то да у примени етичког кодекса често могу да се појаве разлике између прописаних етичких норми и примене етичких кодекса у пословној пракси (**33-36. стр.**).

У оквиру **Деветог** поглавља је дефинисана етичка клима као важан аспект пословне етике који може да се одрази на перцепцију запослених о томе шта се сматра етички исправним у оквиру одређене организације. Поред приказа уобичајених дефиниција овог појма, посебна пажња је посвећена дефинисању етичке климе по Виктору и Калену, ауторима који су утврдили теоријску типологију етичке климе и успоставили Упитник етичке климе, односно инструмент који се,

упоредо са већ поменутом типологијом, интензивно користи за истраживање наведеног конструкта и представља један од најприхваћенијих начина истраживања етичке климе у свету. Даље, у оквиру овог поглавља се указује и на специфичности етичке климе у туризму, са посебним освртом на почетна истраживања етичке климе у оквиру туристичког сектора Србије. На крају овог поглавља су дефинисани фактори који утичу на перцепцију етичке климе и понашање запослених, приказани у виду социо-демографских карактеристика, затим организационих карактеристика, као и културних специфичности у оквиру којих организација послује (37-68. стр.).

У оквиру *Десетог* поглавља се дефинише друштвено одговорно пословање, услед чињенице на коју се све више указује, пре свега у склопу иностране литературе, а која се односи на то да би етичка питања требало да обухвате и питања друштвене одговорности организације. Наиме, пословне одлуке и генерална пракса пословања организације се не смеју посматрати изоловано од друштвене заједнице у оквиру које послују, јер могу да проузрокују како позитивне, тако и негативне последице по исту. Због тога је важно да питања пословне етике обухвате и питања друштвено одговорног пословања. Поред дефинисања друштвено одговорног пословања, укључујући и осврт на мултидимензионалност овог конструкта, у оквиру овог поглавља се указује и на карактеристике друштвено одговорног пословања у туризму, заједно са прецизирањем фактора који могу да утичу на перцепцију друштвено одговорног пословања (69-81. стр.).

Једанаесто поглавље пружа детаљнији увид у пословну етику и друштвено одговорно пословање у туризму Србије, укључујући и пример етичког кодекса и детаље о концепту друштвено одговорног пословања у хотелима на Копаонику (82-86. стр.).

У оквиру *Дванаестог* поглавља се дефинишу пословне перформансе, односно пословни резултати организације. Туризам је делатност у оквиру које су квалитет пружене услуге и задовољство корисника важне одреднице успешности пословања, а све наведено зависи од људских ресурса, услед њихове непосредне и интензивне интеракције са корисницима услуга. Због тога су, за потребе овог истраживања, испитане пословне перформансе приказане у виду нефинансијских показатеља успешности пословања, односно у виду задовољства послом, организационог поверења и услужне оријентације запослених, услед чињенице да њихове емоције и ставови могу да се одразе на генерално (не)задовољство корисника. Поред дефинисања наведених пословних перформанси, дат је приказ и њихове међусобне релације, као и фактора који могу да их обликују. На крају је указано и на позитивне утицаје, као и последице недостизања задовољства послом, организационог поверења и услужне оријентације међу запосленима (87-110. стр.).

Тринаесто поглавље описује методологију истраживања. У овом поглављу су најпре дефинисане полазне хипотезе истраживања (седам хипотеза, заједно са утицајем социо-демографских карактеристика испитаника, карактеристика њиховог радног односа, заступљености и форме етичког кодекса, садржаја и начина примене етичког кодекса, листе вредности којима се тежи и начина формирања ставова запослених на перцепцију запослених о етичкој клими, као и на њихове ставове о друштвено одговорном пословању и испољавање одређених пословних перформанси, приказаних у виду задовољства послом, организационог поверења и услужне оријентације), а затим су прецизиране и варијабле истраживања, заједно са дефинисањем инструмента и метода коришћених у теоријском делу и статистичкој обради података, употребљених за доказивање полазних претпоставки. Након тога је објашњена и процедура прикупљања података, са приказом карактеристика узорка на самом крају овог поглавља (111-122. стр.).

У склопу *Четрнаестог* поглавља су приказани резултати истраживања спроведеног на Копаонику, међу запосленима у хотелима у оквиру ове дестинације, односно резултати примене метода статистичке обраде података прикупљених анкетним истраживањем запослених. Тако ово поглавље заправо обухвата приказ резултата факторске анализе (етичке климе и друштвено одговорног пословања), генерисања пословних перформанси, затим корелације између издвојених типова етичке климе, димензија друштвено одговорног пословања и пословних перформанси, као и резултата т-теста и анализе варијансе (спроведених ради утврђивања утицаја социо-демографских карактеристика запослених, карактеристика њиховог радног ангажовања и утицаја заступљености етичких кодекса и њихове форме на перцепцију етичке климе, друштвено одговорног пословања и пословних перформанси међу запосленима). На крају поглавља су дати и

резултати регресионе анализе генералних линеарних модела, спроведених на утврђеним типовима етичке климе, димензијама друштвено одговорног пословања и пословним перформансама, као и резултати утврђене интеракције између одређених типова етичке климе и димензија друштвено одговорног пословања и утицаја ове интеракције на пословне перформансе запослених у хотелима на Копаонику (123-175. стр.).

Петнаесто поглавље представља дискусију добијених резултата. У оквиру овог поглавља су приказани најзначајнији резултати до којих је кандидаткиња Маја Мијатов дошла у свим деловима своје докторске дисертације. Свих седам хипотеза је потпуно или делимично потврђено, односно ниједна хипотеза није одбачена. Поред указивања на најзначајније резултате добијене у оквиру истраживања, спроведено је и поређење добијених резултата са резултатима истраживања која су до сада вршена о етичкој клими, друштвено одговорном пословању и пословним перформансама. Поређења су првенствено вршена са резултатима истраживања која су спроведена у оквиру страних земаља, услед чињенице да је реч о конструктима који су тек на почетку истраживања у Србији, нарочито у форми истраживања које обједињује наведене конструкте. Најпре је дат кратки преглед изолованих типова етичке климе идентификованих у хотелима на Копаонику, као и утврђених димензија друштвено одговорног пословања. Након тога је дискутовано о имплементираности друштвено одговорног пословања у хотелима на Копаонику, као и њеној повезаности са етичком климом у хотелима на Копаонику. Након тога је дат приказ пословних перформанси запослених у хотелима на Копаонику, који су испитане за потребе истраживања ове докторске дисертације. Даље, дат је и приказ утицаја друштвено одговорног пословања, као и утицаја етичке климе, али и њихове интеракције на пословне перформансе запослених у хотелима на Копаонику. На крају је дискутовано о утицају социо-демографских карактеристика запослених, карактеристика радног односа, заступљености етичког кодекса, садржаја и начина примене етичког кодекса, листе вредности и начина формирања ставова запослених на перцепцију етичке климе, друштвено одговорног пословања и пословних перформанси запослених у хотелима на Копаонику (176-219. стр.).

У оквиру **Шеснаестог** поглавља, односно у закључку, истакнуте су практичне импликације резултата као и ограничења истраживања, заједно са указивањем на препоруке за спровођење даљих студија (220-223. стр.).

Поглавље **Литература и извори података** се састоји од укупно 1.079 извора литературе, првенствено страних, али и домаћих аутора, као и 19 веб-сајтова (224-274. стр.).

У поглављу **Прилози** приказан је коришћени анкетни упитник за запослене у хотелима на Копаонику. Ово поглавље обухвата и графиконе који представљају резултате истраживања који се односе на ефекте интеракције одређених типова етичке климе и димензија друштвено одговорног пословања на пословне перформансе, а до којих се дошло коришћењем регресионе анализе униваријантних генералних линеарних модела (275-283. стр.).

У последњем поглављу су приказане информације које се односе на **Биографију** ауторке, Маје Мијатов (284. стр.).

На основу свега изложеног, Комисија је позитивно оценила све делове докторске дисертације.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Наслов дисертације је јасно и прецизно формулисан и у складу је са проблематиком и садржајем саме дисертације. Кроз наслов су представљене основне релације за које се очекују добити у дисертацији (Заступљени типови етичке климе у хотелима Копаоника и њихов утицај на пословне перформансе).

1. У првом поглављу (**Увод**) сажето је описан значај који понашање запослених у туризму може имати по успешност пословања организације у којој раде, првенствено услед директне интеракције запослених са корисницима. Такође, наглашени су основни конструкти који су предмет истраживања (етичка клима, друштвено одговорно пословање, пословне перформансе). У уводу је образложена потреба за спровођењем истраживања, односно истакнут је значај повезаности између наведених аспеката истраживања.

2. У другом поглављу (**Дефинисање проблематике и предмета истраживања**) су детаљно приказани и образложени проблематика и предмет истраживања дисертације, са указивањем на значај који резултати истраживања могу имати у теорији и пракси. Указано је на то да је

тематика истраживања ове докторске дисертације све популарнија у истраживањима широм света у оквиру различитих делатности. Ипак, и поред неколико почетних истраживања, ова тематика још увек није довољно истражена у Србији, нарочито не у области туризма. Због тога је дисертација Маје Мијатов усмерена ка идентификовању заступљених типова етичке климе у хотелима на Копаонику. На основу добијених резултата о заступљеним типовима етичке климе, истражена је и перцепција запослених о друштвено одговорном пословању, пре свега услед повезаности етичких питања са аспектима друштвене одговорности, али и чињенице да се хотели Копаоника протежу дуж територије Националног парка, што захтева одговорније пословање хотела који послују у оквиру истог.

3. У оквиру трећег поглавља (**Копаоник, центар зимског туризма Србије**), пружен је јасан увид у простор у оквиру ког је спроведено истраживање, што је важно за добро разумевање Копаоника као популарне туристичке дестинације и Националног парка Србије. Овим поглављем се додатно указује на чињеницу да би етика и друштвено одговорно пословање морали да буду разматрани и имплементирани као важни саставни аспекти туристичког пословања на Копаонику. На самом крају поглавља се наглашава и то да се у оквиру хотела на Копаонику запошљавају и радници из других крајева Србије, првенствено током зимске сезоне, када је посета овој дестинацији и најинтензивнија, што чини ове хотеле специфичним радним окружењем, адекватним за истраживања која се тичу људских ресурса.

4. У оквиру трећег поглавља (**Циљ и задаци истраживања**) јасно се указује на циљ и задатке истраживања докторске дисертације Маје Мијатов. Као основни циљ дисертације наводи се приказ резултата емпијског истраживања спроведеног у оквиру хотела на Копаонику, упоредо са омогућавањем теоријске дискусије, ради обезбеђивања увида у типове етичке климе који су доминантни у хотелима Копаоника, а који заправо представљају перцепцију запослених о томе шта менаџмент хотела од њих очекује. Такође, дефинисано је и 13 основних задатака дисертације, а њихово испуњавање може омогућити смернице за побољшање односа менаџмента према запосленима унутар хотела. Нарочито се истиче популарност Копаоника као туристичке дестинације, у склопу ког је поред унапређења искуства корисника, важно усмерити пажњу и ка унапређењу односа са запосленима, од којих зависи квалитет пружене услуге.

5. Четврто поглавље (**Важност људских ресурса у туризму**) јасно указује на улогу коју запослени имају у оквиру услужних делатности, а која је важна услед интензивне интеракције запослених са корисницима услуга. Такође, указује се на сезоналност, као карактеристику пословања у туризму, која одликује и већину хотела на Копаонику, али и као потенцијални проблем који може да се одрази на квалитет пружене услуге и (не)заинтересованост младих људи да развију своју каријеру у оквиру туризма. Наводи се да овај проблем не заобилази ни Копаоник, као туристичку дестинацију која запошљава велики број сезонских радника из различитих делова Србије. Услед тога се, на крају поглавља, наглашава да је битно размотрити доминантне вредности које су заступљене у конкретној организацији, односно хотелу, услед чињенице да подударање организационих и индивидуалних вредности запослених, може утицати на јачање њихове жеље да се задрже у конкретном пословном окружењу, чиме се може умањити и вероватноћа појаве потенцијалних проблема, насталих услед сезоналности, као карактеристике пословања у туризму.

6. У оквиру петог поглавља (**Организациона култура, клима и доминантне вредности**) се указује на то колико је важно да организација успостави адекватну организациону културу, климу и доминантне вредности, јер све заједно може да се одрази на остваривање квалитета рада људских ресурса. На крају поглавља се указује пажња на то да организација има већу контролу над организационим, у поређењу са индивидуалним вредностима, услед чињенице да су индивидуалне вредности обично чврсто успостављене у раној фази животног циклуса изван организационих оквира.

6. Седмо поглавље (**Пословна етика**), надовезује се на претходно поглавље, чиме се јасно указује да организација успоставља контролу над радним окружењем управо кроз пословну етику. Примена пословне етике је од значаја за управљање пословањем у оквиру делатности као што је туризам, првенствено услед честе изложености запослених проблематичним ситуацијама, које могу да доведу у питање примену етичких начела. Због чињенице да се понашање запослених може одразити на задовољство корисника, важно је посветити адекватну пажњу развијању свести о етичким питањима, јер су у оквиру дестинација заступљене индивидуе са евентуалним површним формалним образовањем у области пословне етике. Такође, важно је

разумети и начин на који се доносе пословне одлуке у оквиру малих и средњих предузећа, која су најзаступљенија у туристичком сектору Србије.

7. Осмо поглавље (**Етички кодекс**) јасно указује на чињеницу да етички кодекс може бити ефикасно средство за обликовање понашања запослених у оквиру организације, али се истовремено мора водити рачуна о његовој примени. Етички кодекс може обезбедити једноставније прилагођавање радном окружењу запослених из различитих географских и културних средина, што је од важности и за туристичку делатност, у овом случају за хотеле на Копаонику, који у свом радном окружењу окупљају запослене из различитих крајева Србије током зимске сезоне.

8. У оквиру деветог поглавља (**Етичка клима**), јасно је дефинисана етичка клима као главни конструкт истраживања докторске дисертације Маје Мијатов. Поред дефинисања наведеног конструкта, детаљно је објашњена и типологија етичке климе која се најчешће користи у теорији, као и инструмент којим се етичка клима најчешће истражује. Такође, приказане су и карактеристике резултата досадашњих истраживања етичке климе. Поред тога, поглавље омогућава јасан увид у факторе који могу да се одразе на перцепцију етичке климе, односно социо-демографске карактеристике испитаника, организационе карактеристике и културне специфичности пословног окружења. Поглавље јасно указује на то да је етичка клима динамичан конструкт и да се перцепција етичке климе може разликовати, не само у оквиру различитих делатности, већ и у оквиру организација различитог типа које послују у истом сектору. Поред приказа резултата првог истраживања које је спроведено у оквиру туристичког сектора Србије, а које је обухватило различите типове организација, јасно се ставља до знања да је потребно испитати како се етичка клима понаша у оквиру организација истог типа, што оправдава истраживање етичке климе у оквиру хотела на Копаонику, као специфичног типа организација које послују у оквиру туризма.

9. Десето поглавље (**Друштвено одговорно пословање**) адекватно дефинише друштвену одговорност као савремени концепт пословања, који је у развијеним земљама (у оквиру туризма, али и других делатности) интензивно имплементиран, за разлику од туристичког сектора Србије у оквиру ког се налази тек на почетку примене. Прецизнијим дефинисањем овог аспекта пословања, може се запазити да је друштвена одговорност мултидимензионални конструкт, па се истраживању друштвено одговорног пословања мора прићи пажљиво и детаљно. Даље, перцепција друштвено одговорних активности се обично испитује из перспективе корисника, па је ово истраживање фокусирано на перцепцију запослених о друштвено одговорном пословању у оквиру организација у којима раде, јер се перцепција запослених ређе испитује у односу на перцепцију истог конструкта међу корисницима услуга. Такође, у оквиру овог поглавља се детаљно указује на факторе који могу обликовати перцепцију запослених о друштвено одговорном пословању, што је нарочито важно испитати у оквиру специфичних социо-економских услова Србије, земље у оквиру које послују хотели на Копаонику.

10. Једанаесто поглавље (**Пословна етика и друштвено одговорно пословање у туризму Србије**) јасно указује на законе на којима се примена наведених конструката у туризму Србије заснива, са детаљним примером најзаступљенијих ставки у етичким кодексима хотела који послују на Копаонику, као и освртом на активности које се у овим хотелима сматрају друштвено одговорним.

11. У оквиру дванаестог поглавља (**Пословне перформансе**) јасно су дефинисане пословне перформансе које су даље истражене за потребе писања докторске дисертације Маје Мијатов, приказане у виду задовољства послом, организационог поверења и услужне оријентације. Поред њихове међусобне повезаности, кандидаткиња јасно указује и на факторе који их могу обликовати, као и на позитивне утицаје, али и последице недостижања задовољства послом, организационог поверења и услужне оријентације међу запосленима.

12. Следеће поглавље (**Методологија**) детаљно објашњава примењену методологију истраживања. У овом поглављу је шематски приказан процес израде дисертације кроз фазе. Најпре су дефинисане хипотезе, након чега су јасно дефинисане зависне и независне варијабле, као и инструмент који се користио за потребе истраживања. Подаци прикупљени анкетним истраживањем су обрађивани коришћењем програма IBM SPSS 17.0. Кандидаткиња је приликом обраде података, поред дескриптивне статистике, анализе корелација, провере поузданости скала, т-теста и анализе варијансе, користила и сложене статистичке методе - експлораторну факторску анализу, као и регресиону анализу генералних линеарних модела, што даје посебну

вредност овом истраживању. Истраживање је урађено на узорку од 211 испитаника који су запослени у хотелима на Копаонику. Испитивани су анкетирани током теренског истраживања кандидаткиње и њеног студијско-истраживачког рада у једном од хотела на Копаонику.

13. Наредно поглавље (**Резултати истраживања**), представља једно од најзначајнијих и најобимнијих делова дисертације и у њему су детаљно приказани резултати истраживања. Резултати су систематично и коректно приказани, где је кандидаткиња Маја Мијатов показала вештину адекватне припреме и анализе прикупљених података. Спроведеним статистичким анализама остварен је циљ истраживања и одговорено је на постављене хипотезе. Кључни налази су добијени коришћењем факторске анализе, као и регресионе анализе генералних линеарних модела, али и т-теста и анализе варијансе. Факторска анализа је обезбедила приказ структуре идентификованих типова етичке климе, као и димензија друштвено одговорног пословања. Резултати регресионе анализе су обезбедили увид у начин на који пословне перформансе запослених могу бити обликоване перцепцијом одређених типова етичке климе и димензија друштвено одговорног пословања, затим начин на који перцепција одређених типова етичке климе обликује перцепцију идентификованих димензија друштвене одговорности. Поред тога, резултати регресионе анализе генералних линеарних модела показују и начин на који пословне перформансе, као и перцепција типова етичке климе и димензија друштвено одговорног пословања, могу бити обликовани на основу садржаја и начина на који се етички кодекс посматра и примењује у организацији, листе индивидуалних вредности којима запослени теже као и начина на који су формиран ставови запослених. На крају, резултати регресионе анализе генералних линеарних модела указују и на специфичност интеракције димензија друштвено одговорног пословања и идентификованих типова етичке климе и њиховог утицаја на пословне перформансе запослених у хотелима на Копаонику. Резултати т-теста и анализе варијансе пружају интересантна сазнања у погледу разлика у перцепцији етичке климе, друштвено одговорног пословања и пословних перформанси на основу социо-демографских карактеристика испитаника, карактеристика радног ангажмана и заступљености етичког кодекса. Научни допринос овог поглавља је велики, обзиром на то да је кандидаткиња испитивала конструкте који још увек нису довољно истражени у туристичком сектору Србије. Ова докторска дисертација, такође, испитује комбинацију конструката који се нису до сада на тај начин обрађивали у иностраној и домаћој литератури, чиме су превазиђени одређени недостаци (празнине) у теорији. Вредност овог истраживања огледа се и у томе што узорак чине запослени у оквиру хотела на Копаонику, популарној туристичкој дестинацији и националном парку Србије.

14. У наредном поглављу (**Дискусија**) су на детаљан начин интерпретирани резултати добијени истраживањем. Тако су у овом поглављу сумирани сви добијени резултати истраживања према постављеним хипотезама, са посебним освртом на импликације резултата истраживања у теорији и пракси. Такође, интерпретација добијених резултата који се тичу етичке климе, друштвено одговорног пословања и пословних перформанси је обогаћена и поређењем са налазима релевантних постојећих истраживања из области туризма, првенствено спроведених у оквиру иностраних земаља, али и са почетним истраживањима спроведеним у Србији, која су до сада спроводили сама кандидаткиња Маја Мијатов, њен ментор и један члан комисије. У оквиру овог поглавља је адекватно приказана структура типова етичке климе идентификованих у хотелима на Копаонику, као и утврђених димензија друштвено одговорног пословања. Након тога је јасно дискутовано о имплементираним друштвено одговорног пословања у хотелима на Копаонику, као и његовој повезаности са етичком климом у истим хотелима. Ово поглавље обухвата и јасан приказ истражених пословних перформанси запослених у хотелима на Копаонику, приказаних кроз задовољство послом, организационо поверење и услужну оријентацију. Након тога је омогућен јасан приказ утицаја друштвено одговорног пословања, као и утицаја етичке климе, али и њихове интеракције на пословне перформансе запослених. На крају је адекватно дискутовано и о утицају социо-демографских карактеристика запослених, карактеристика радног односа, заступљености етичког кодекса, садржаја и начина примене етичког кодекса, листе вредности и начина формирања ставова запослених на перцепцију етичке климе, друштвено одговорног пословања и пословних перформанси запослених у хотелима на Копаонику.

15. У оквиру поглавља које следи (**Закључак**) заокружена је прича и извучена синтеза о етичкој клими, друштвено одговорном пословању и пословним перформансама међу запосленима у хотелима на Копаонику. Такође, кандидаткиња Маја Мијатов указује и на ограничења студије, као и на предлоге за будућа истраживања којим би се та ограничења могла превазићи. Наравно,

кандидаткиња је на основу истраживања које је спровела за потребе писања своје докторске дисертације указала и на то како добијени резултати могу да се искористе у пракси.

16. Наредно поглавље (**Литература и извори података**) обухвата укупно 1.079 извора литературе и 19 веб-сајтова. У раду је претежно коришћена инострана литература, посебно за потребе дефинисања основних конструката укључених у истраживање као и прегледа досадашњих истраживања повезаних са овом тематиком.

17. У оквиру овог поглавља (**Прилози**) дате су две, адекватно формиране, групе прилога. Прву групу чини анкетни упитник, а другу групу чине графикони резултата истраживања који се односе на ефекте интеракције одређених типова етичке климе и димензија друштвено одговорног пословања на пословне перформансе, до којих се дошло коришћењем регресионе анализе генералних линеарних модела и који су због обима већ приказаних резултата сврстани у овај део дисертације.

18. У склопу последњег поглавља своје докторске дисертације (**Биографија**), кандидаткиња Маја Мијатов укратко наводи релевантне податке из своје биографије.

На основу свега изложеног, Комисија је позитивно оценила све делове докторске дисертације.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са ISI листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке или радове који могу заменити овај услов до 01. јануара 2012. године. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. **Mijatov, M.**, Blešić, I., Dragin, A. (2018). Corporate social responsibility and service orientation of hotel employees. *Teme (Journal for Social Sciences)*. **M24**, рад је прихваћен и биће објављен 2018. године Област: Geosciences, Business Ethics, Human Resources, Multidisciplinary. ISSN 0353-7919 (printed edition) | ISSN 1820-7804 (electronic edition).
2. **Mijatov, M.**, Pantelić, M., Dragin, A., Perić, M., Marković, S. (2018). Application of sustainable development principles in hotel business. *Journal of the Geographical Institute "Jovan Cvijić" SASA*. **M51**, рад је прихваћен и биће објављен у свесци бр. 68(2), 2018. године. Област: Geosciences, Business Ethics, Human Resources, Multidisciplinary. ISSN 0350-7599 (printed edition) | ISSN 1821-2808 (electronic edition).
3. **Mijatov, M.**, Dragin, A., Jovanović, T., Pavić, L., Rančić, M. (2017): *Organizational ethical code as a factor that shapes employees' perception of social responsibility - A case study: Hotels in Kopaonik (Serbia)*. Proceedings of the 17th Contemporary Trends in Tourism, New Spaces in Cultural Tourism (1-2.09.2017), pp. 20-21, Faculty of Sciences, Novi Sad. **M34**. Област: Geosciences, Business Ethics, Human Resources, Multidisciplinary. ISBN: 978-86-7031-444-3.
4. **Mijatov, M.**, Ivkov-Džigurski, A., Pivac, T., Košić, K. (2016). The leisure time aspects in a ski centre - Kopaonik Mountain case study (Serbia). *Journal of the Geographical Institute "Jovan Cvijić" SASA*. **M51**, 66(2), 291-306. Област: Geosciences, Multidisciplinary. ISSN 0350-7599 (printed edition) | ISSN 1821-2808 (electronic edition) | UDC: 911.3:379.8(497.11) | DOI: 10.2298/IJGI1602291M.
5. **Mijatov, M.**, Pavić, L., Rančić, M. (2015): Necessity of maintaining culture-historical goods from territory of Kopaonik by the principles of sustainable development. In Rangus, M., Gorenak, M. & B. Brumen (eds), *Sustainability in tourism and regional development*. **M45**. Област: Geosciences, Multidisciplinary. ISBN: 1-4438-8268-2.
6. **Mijatov, M.**, Dragin, A., Jovanović, T., Pavić, L., Rančić, M. (2015): *Identification of represented ethical climate types in hotel business at Kopaonik*. Proceedings of the 4. Srpski Kongres Geografa (7-9.10.2015), pp. 372-342, Univerzitet u Beogradu, Univerzitet u Novom Sadu (PMF), Univerzitet u Nišu (PMF), Univerzitet u Prištini (Kosovska Mitrovica - Odsek za geografiju), Univerzitet u Banjoj Luci

(PMF), Geografski institut „Jovan Cvijić“ SANU. Zbornik radova, Sveska 2, M33. Област: Geosciences, Business Ethics, Human Resources, Multidisciplinary. ISBN: 978-86-6283-033-3.

7. **Mijatov, M.**, Dragin, A., Jovanović, T., Pavić, L., Rančić, M. (2015): *Identification of represented ethical climate types in hotel business at Kopaonik*. Proceedings of the 4. Srpski Kongres Geografa (7-9.10.2015), pp. 223-224, Univerzitet u Beogradu, Univerzitet u Novom Sadu (PMF), Univerzitet u Nišu (PMF), Univerzitet u Prištini (Kosovska Mitrovica - Odsek za geografiju), Univerzitet u Banjoj Luci (PMF), Geografski institut „Jovan Cvijić“ SANU. Book of Abstract, M34. Област: Geosciences, Business Ethics, Human Resources, Multidisciplinary. ISBN: 978-86-6283-029-6.
8. **Mijatov, M.**, Dragin, A., Jovanović, T. (2015): *Ethical climate in hotels of Kopaonik*. Proceedings of the 16th Contemporary Trends in Tourism, New Spaces in Cultural Tourism (9-10 July 2015), Faculty of Sciences, Novi Sad. M34, pp. 31. Област: Geosciences, Business Ethics, Human Resources, Multidisciplinary. ISBN: 978-86-7031-386-6.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Ова докторска дисертација представља једно од неколико почетних истраживања етичке климе у оквиру туристичког сектора Србије, а прво које је спроведено у оквиру организација истог типа које послују у оквиру исте делатности (у овом случају хотела). Такође, реч је о првом истраживању које је спроведено у Србији, а које на јединствен начин повезује етичку климу, друштвено одговорно пословање и пословне перформансе. Истраживања која на овај начин повезују све наведене конструкте нису уочена ни у истраживањима спроведеним у оквиру других земаља и делатности. Резултати истраживања су показали специфичну структуру емпиријских типова етичке климе у хотелима на Копаонику, другачију од оригиналног теоријског модела типологије етичке климе. Даље, резултати показују да у хотелима на Копаонику постоје одређени доминантни типови етичке климе (од могућа три егоистична, три алтруистична и три принципијелна типа). Концепт друштвено одговорног пословања је имплементиран у пословању хотела Копаоника, али се на основу свих спроведених анализа не може рећи да је оно имплементирано у већој мери. Резултати такође указују на то да имплементираност концепта друштвено одговорног пословања у хотелима на Копаонику, може довести до веће изражености алтруистичних (вођених пријатељством, оријентисаности ка тимском раду и друштвеном одговорношћу) и принципијелних (вођених личним моралом, правилима компаније, као и законима и професионалним кодексима) типова етичке климе, али резултати показују и да имплементираност друштвено одговорног пословања може довести и до одређених егоистичних типова етичке климе међу запосленима, који не морају нужно да изазову штетне последице. Даље, резултати потврђују да постоји позитиван утицај друштвено одговорног пословања на пословне перформансе запослених у хотелима Копаоника. Исти случај је и са етичком климом и пословним перформансама, односно може се рећи да постоји позитиван утицај одређених типова етичке климе на пословне перформансе запослених у хотелима на Копаонику. И на крају, резултати истраживања су показали да постоји ефекат интеракције друштвено одговорног пословања и етичке климе на пословне перформансе запослених у хотелима Копаоника, а овај утицај је махом позитиван. Поред тестирања постављених хипотеза, истраживање је обogaћено и додатним анализама које пружају интересантна сазнања која се тичу утицаја социо-демографских карактеристика запослених, карактеристика радног односа, заступљености етичког кодекса, садржаја и начина примене етичког кодекса, листе вредности и начина формирања ставова запослених на перцепцију етичке климе, друштвено одговорног пословања и пословних перформанси запослених у хотелима на Копаонику.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

У тези су адекватно приказани представљени дескриптивни подаци, дистрибуције свих варијабли, као и распони скорова. За сваку коришћену скалу су приказани индикатори поузданости у виду Кронбах алфа коефицијената. Кандидаткиња Маја Мијатов је на јасан начин тумачила резултате истраживања и целокупни рад на докторској дисертацији се може сматрати

адекватним. Добијени резултати су адекватно тумачени, а на основу њих су изведени јасни закључци који одговарају предмету студије и пружају одговоре на постављени циљ истраживања. Резултати рада су уверљиви, научно оправдани и подржани бројним изворима литературе. Такође, резултати добијени током рада на дисертацији обрађени су помоћу адекватних статистичких метода. Литература коју је кандидаткиња користила за потребе писања своје докторске дисертације је обимна, савремена и релевантна за тему истраживања. На основу начина приказивања прикупљених података и њиховог тумачења, може се констатовати да рад садржи оригиналне научне резултате који задовољавају захтеве нивоа докторске дисертације. Све употребљене статистичке анализе и приказ резултата су коректно и адекватно спроведени и образложени, па се и овај део анализе сматра задовољавајућим и детаљним. Део резултата истраживања је систематски представљен табеларно на адекватан начин, док је други део резултата добро илустрован графиконима (кандидаткиња је адекватно одабрала начин на који ће презентовати резултате). Сви добијени резултати су повезани са постављеним хипотезама, те се потврђује примена и смисленост добијених налаза. Кандидаткиња даје конкретне препоруке за будућа истраживања и примену добијених резултата у пракси и тиме показује да је ова теза својеврстан научни допринос разумевању релација између етичке климе, друштвено одговорног пословања и пословних перформанси запослених у хотелима на Копаонику. Приказ и тумачење резултата, као и начин на који су донети закључци, задовољавају све критеријуме једне докторске дисертације.

Напомена: докторска дисертација је у библиотеци ПМФ-а прошла проверу плагијарности применом софтвера iThenticate, који је показао да “similarity index” износи 4% (према упутству произвођача све вредности испод 15% представљају оригиналан рад).

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме: Докторска дисертација **Маје Мијатов** је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе: Докторска дисертација **Маје Мијатов** садржи све битне елементе оригиналног научног рада из области туризма и менаџмента у туризму (са детаљнијим освртом на пословну етику и менаџмент људских ресурса).

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци: Ова докторска дисертација представља једно од неколико почетних истраживања етичке климе у оквиру туристичког сектора Србије, а прво које је спроведено у оквиру организација истог типа које послују у оквиру исте делатности (у овом случају туризма, а још прецизније хотела). Поред тога, у страној литератури присутна су истраживања која на сличан начин повезују друштвено одговорно пословање и пословне перформансе. Постоје и истраживања која испитују повезаност етичке климе и пословних перформанси приказаних у виду задовољства послом, организационог поверења и услужне оријентације. Ипак, без обзира на повезаност етичких питања и друштвене одговорности, нису уочена истраживања у страној литератури, а ни у домаћој, која на јединствен начин обједињују етичку климу, друштвено одговорно пословање и пословне перформансе. Дакле, у литератури се не проналазе радови који повезују етичку климу, друштвено одговорно пословање, задовољство послом, организационо поверење и услужну оријентацију, као што је то представљено, обједињено, у дисертацији кандидаткиње Маје Мијатов. Због тога испитивање ове везе представља значајан допринос литератури.

Ово је прво такво истраживање које је вршено на узорку који чине искључиво запослени у хотелима у Србији. Претходна истраживања која су се бавила проблематиком етичке климе у туристичком сектору Србије, а којих иначе ни нема много и у којим је учествовала и сама кандидаткиња, углавном су базирана на узорцима запослених у организацијама различитог типа. Резултати истраживања ове докторске дисертације пружају важан допринос пракси, пре свега

<p>због обезбеђивања базе података, која може дати смернице менаџменту хотела, уколико жели да побољша резултате пословања. Резултати показују да менаџмент најпре мора да се усмери на побољшање односа са својим запосленима, јер то може позитивно да се одрази и на њихову перцепцију етичке климе и организационе друштвене одговорности. Дакле, уколико запослени перципирају да су део организације која очекује да се етичка питања решавају на начин који и сами подржавају и која балансира своје пословање са друштвеним потребама, њихово задовољство послом се може повећати, истовремено са поверењем у пословно окружење и степеном услужне оријентације, као важним показатељима нефинансијских мера пословних резултата и важним аспектима достизања финансијске успешности пословања.</p>
<p>1. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања: Увидом у докторску дисертацију Маје Мијатов и детаљним прегледом свих резултата комисија није уочила недостатке који би утицали на резултате истраживања и закључке рада.</p>
<p>X ПРЕДЛОГ:</p>
<p>На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:</p>
<p>На основу сагледавања и вредновања докторске дисертације у целини, кандидаткиње Маје Мијатов под називом „Заступљени типови етичке климе у хотелима Копаоника и њихов утицај на пословне перформансе“, Комисија позитивно оцењује претходно наведену дисертацију и предлаже Наставно-научном већу Природно-математичког факултета, Универзитета у Новом Саду да прихвати позитивну оцену и одобри кандидату да докторску дисертацију јавно одбрани.</p>

НАВЕСТИ ИМЕ И ЗВАЊЕ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ
ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

У Новом Саду, 27.02.2018. године

_____
др Ивана Блеших, ванредни професор,
Природно-математички факултет у Новом Саду,
председник

_____
др Александра Драгин, ванредни професор
Природно-математички факултет у Новом Саду,
ментор

_____
др Лукреција Ђери, ванредни професор,
Природно-математички факултет у Новом Саду,
члан

_____
др Тамара Јовановић, доцент,
Природно-математички факултет у Новом Саду,
члан

_____
др Лепосава Грубић-Нешић, редовни професор,
Факултет техничких наука у Новом Саду, члан

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.